

**รูปแบบและกลไกการจัดการของ
ระบบวิจัยสุขภาพที่พึงประสงค์
ของประเทศไทย**

รศ.นพ. จิรุตม์ ศรีรัตนบัลล์

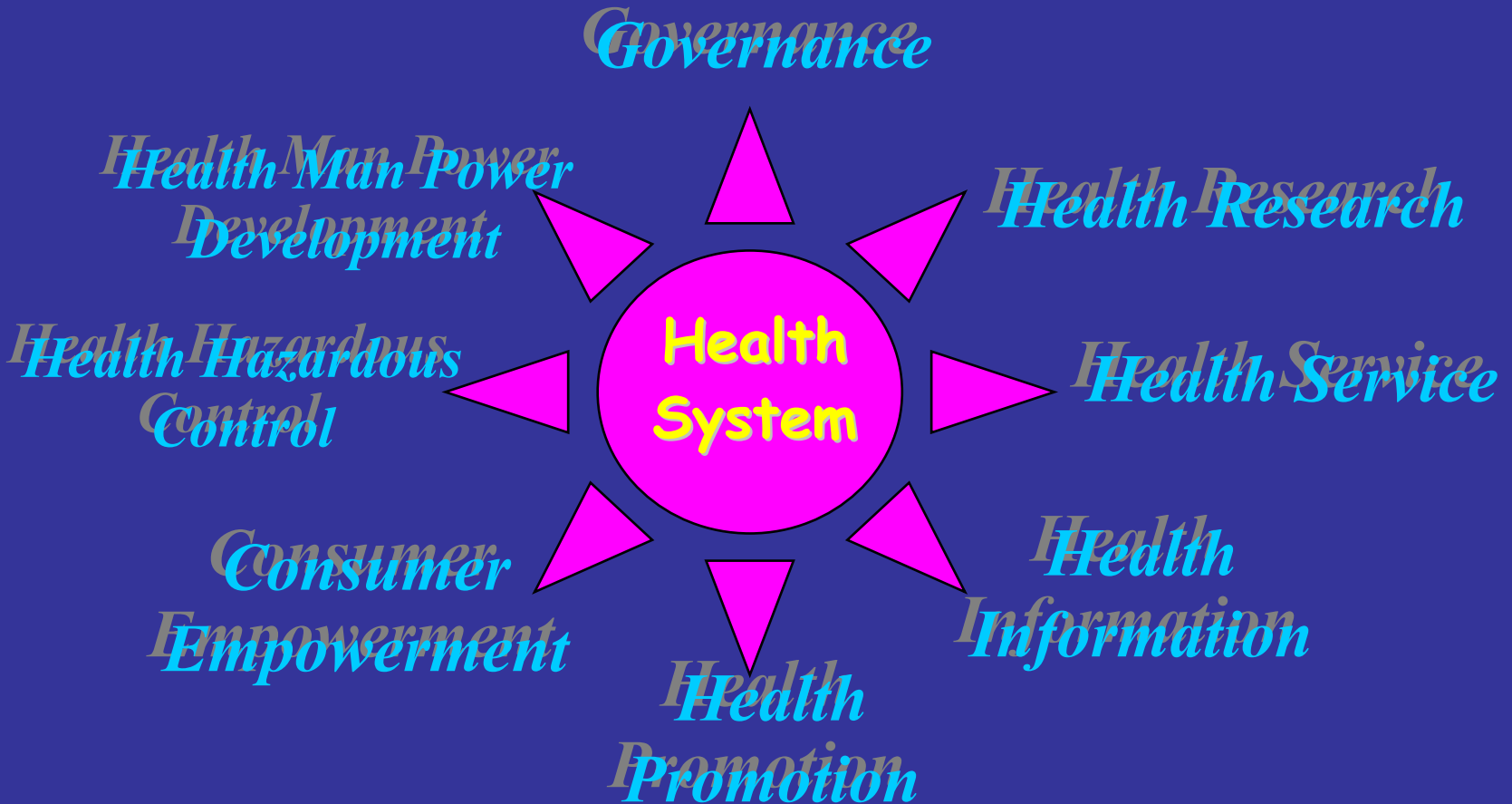
ดร. ภาวิกา ปิยะมาพรชัย

๗ได้รับทุนสนับสนุนจากสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข

งานประพันธ์และวรรณกรรมที่สำคัญ

- จรัส สุวรรณเวลา. สังคมความรู้ ยุคที่ 2. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์การแพทย์, 2547.
- Phoolcharoen, W. Quantum Leap: The Reform of Thailand's Health System. Bangkok: Health Systems Research Institute, 2004.
- วิพุธ พูลเจริญ และคณะ. การวิจัยด้านการจัดการงานวิจัยสุขภาพ. สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข. เอกสารอัดสำเนา.
- สมศักดิ์ ชุณหรัศมิ์ และคณะ. ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการปฏิรูประบบการวิจัยของประเทศไทย. โครงการพัฒนาระบบวิจัยของประเทศ มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ, 2546.
- จรัส สุวรรณเวลา. ระบบวิจัยโลกกับระบบวิจัยไทย. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ, 2545.
- สมศักดิ์ ชุณหรัศมิ์. สร้างพลังการวิจัยเพื่อปฏิรูประบบสาธารณสุข. นนทบุรี: สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข, 2540.
- วิจารณ์ พานิช. การบริหารงานวิจัย: แนวคิดจากประสบการณ์. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2539.

วิจัยสุขภาพเป็นองค์ประกอบและเครื่องมือในระบบสุขภาพ

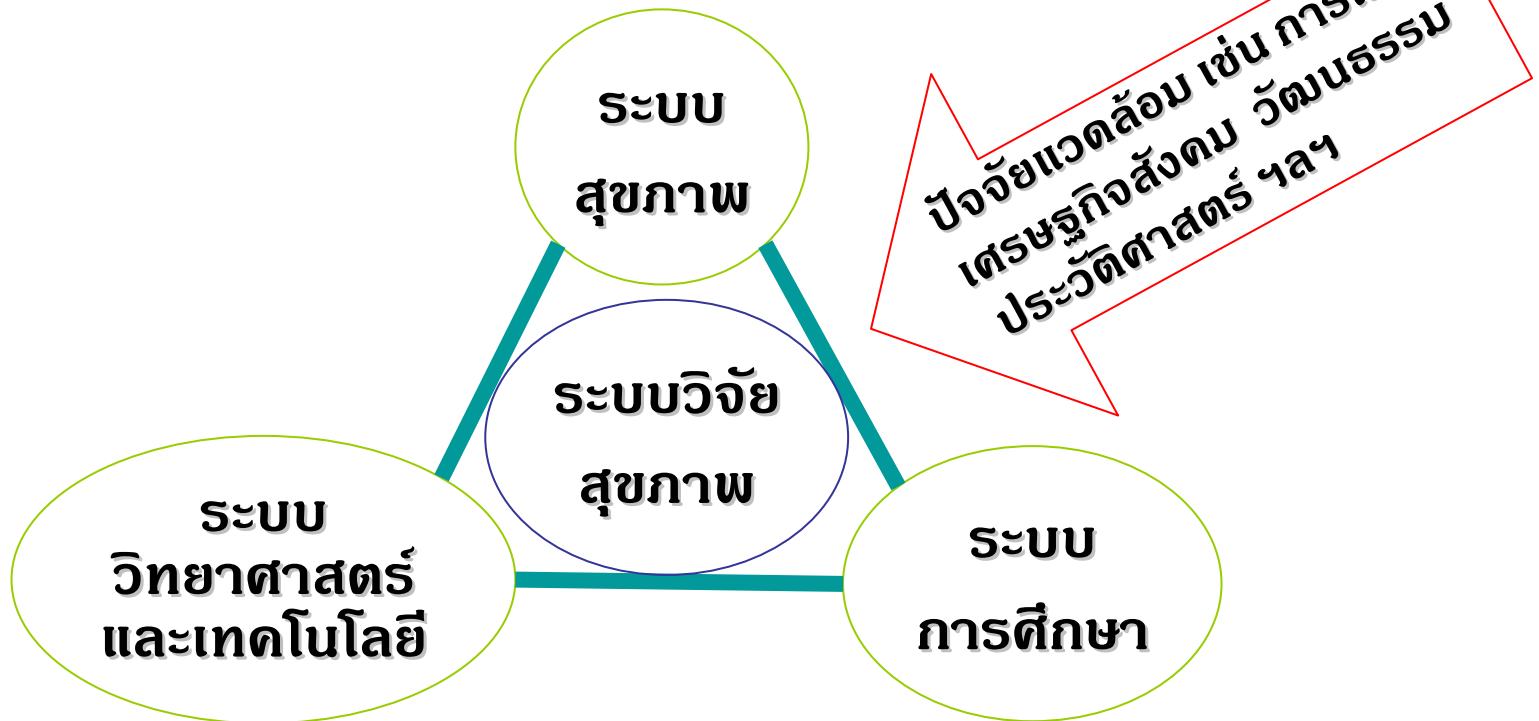
ระบบวิจัยสุขภาพในต่างประเทศ

- **การเคลื่อนไหวในต่างประเทศ**
  - **World Health Organization**
    - **International Conference on Health Research for Development (ICHRD)**
  - **Council on Health Research and Development (COHRED)**
  - **Global Forum for Health Research (GFHR)**
  - **Rockefeller Foundation**

ระบบวิจัยสุขภาพในต่างประเทศ

- **National health research system: Report of an international workshop, Cha-am 2001**

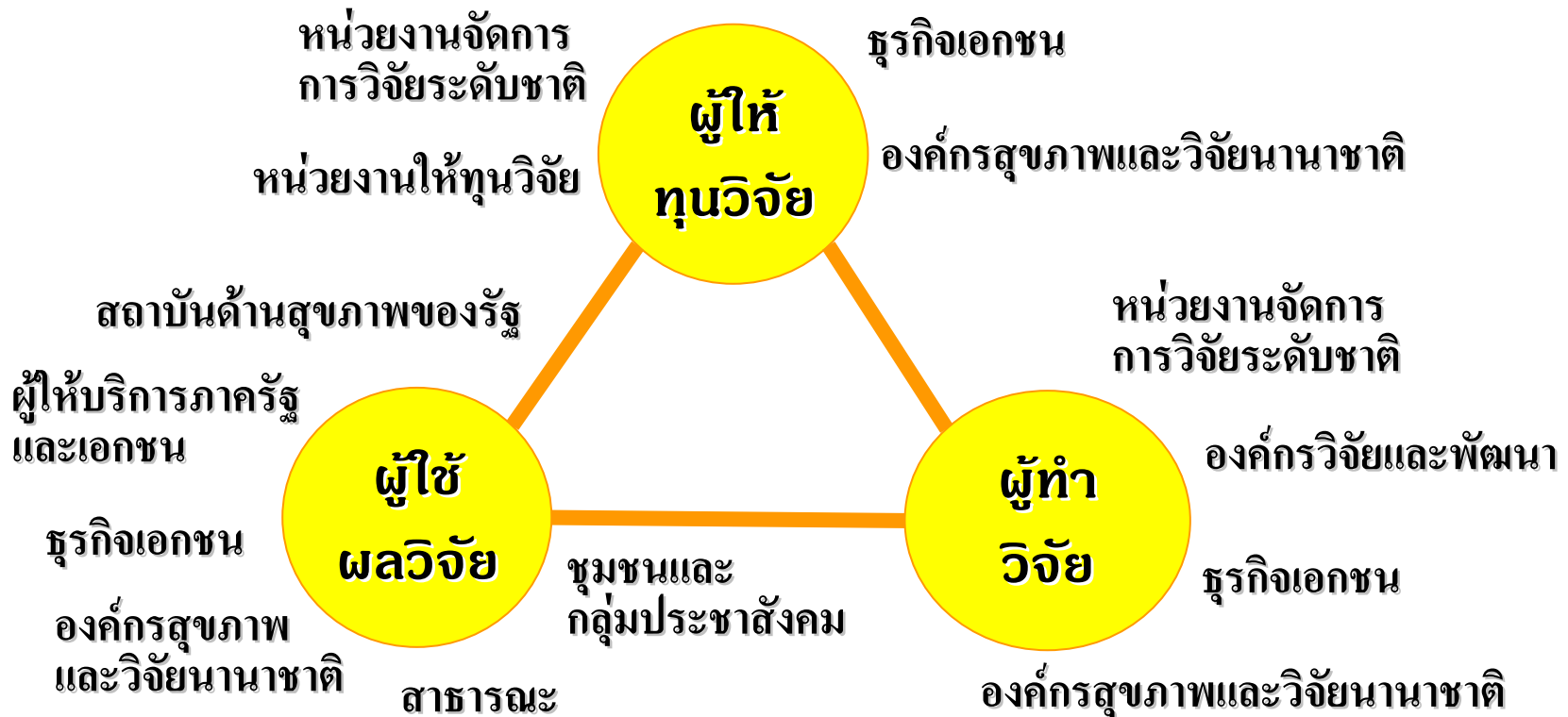
- ความเชื่อมโยง

ระบบวิจัยสุขภาพในต่างประเทศ

- **National health research system: Report of an international workshop, Cha-am 2001**

– Key Features of Health Research System

ระบบวิจัยสุขภาพในต่างประเทศ

- **National health research system: Report of an international workshop, Cha-am 2001**
  - **Roles and functions of health research systems**
    - **Set direction for health research**
    - **Identify priorities**
    - **Develop relevant and good-quality proposals**
    - **Fund relevant research**
    - **Provide management that ensures relevance, quality, efficiency, and ethical standards**
    - **Ensure the quality and utilization of research products**
    - **Build sustainable infrastructure and capacity : ป้จเจก องค์กรและระบบ**
    - **Provide good governance to ensure maximum benefits and minimal harm to HD**

ระบบวิจัยสุขภาพในต่างประเทศ

- **National health research system: Report of an international workshop, Cha-am 2001**

- ประเทศควรลงทุนในการวิจัยสุขภาพประมาณ 2% ของรายจ่ายสุขภาพ หน่วยงานที่ทำงานด้านสุขภาพควรลงทุนประมาณ 5% ของงบประมาณแผนงานหรือโครงการต่างๆ เพื่อสนับสนุนวิจัยสุขภาพ
- ผลผลิตและผลกระทบ → ตรงความต้องการของบริบทของระบบสุขภาพของประเทศหรือไม่ → ความรู้ถูกประเภท (Right type of knowledge)?

ระบบวิจัยสุขภาพในประเทศไทย

- การดำเนินการที่ผ่านมา

- หน่วยงานภายใต้กระทรวงสาธารณสุข
- สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และสถาบันพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.)
- แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และแผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติ
- สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
  - 54 กลุ่มสาขาจัดเป็น 3 กลุ่มใหญ่: กลุ่มโรคอวัยวะ (17) กลุ่มปัญหาสุขภาพ (36) กลุ่มกลไกก่อเหตุ (11)
- มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ ร่วมกับ สกว.
- ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศและนโยบายของรัฐบาล (2546)
- การปฏิรูประบบสุขภาพและร่าง พรบ.สุขภาพแห่งชาติ

ระบบวิจัยสุขภาพในประเทศไทย

ความท้าทายและปัญหาที่สำคัญ

- ➡ การขาดความเข้าใจและความตระหนักในความสำคัญของการวิจัย
  - วัฒนธรรมของการกำหนดนโยบาย วางแผน วางระบบ จัดโครงสร้างองค์กร และวิธีปฏิบัติที่ยังไม่ได้อยู่บนฐานของความรู้ในบริบทของประเทศ
  - มองไม่เห็นความเชื่อมโยงของการวิจัย กับการพัฒนาองค์ประกอบของระบบสุขภาพในด้านอื่น ๆ รวมถึงการผลิตและพัฒนาศักยภาพในการแข่งขันและการพัฒนาประเทศ
- ➡ การขาดแคลนทรัพยากรและการบริหารทรัพยากรอย่างไม่คุ้มค่า
  - นักวิจัย (Researcher) และผู้ช่วยวิจัย (Research assistant)
  - นักจัดการการวิจัย (Research manager)
  - ทุนวิจัย และงบประมาณเพื่อสนับสนุนการวิจัยตลอดจนพัฒนานักวิจัย
  - ระบบสารสนเทศที่จำเป็นสำหรับการวิจัย และการกำกับดูแลระบบ

ระบบวิจัยสุขภาพในประเทศไทย

ความท้าทายและปัญหาที่สำคัญ

► การวิจัยไม่สมดุล

- มีการวิจัยในสิ่งที่ไม่จำเป็น และไม่ได้วิจัยในสิ่งที่จำเป็น
- การวิจัยไม่ค่อยมีความเชื่อมโยงกับโจทย์ หรือผู้ใช้ผลงาน หรือผู้กำหนดนโยบาย งานวิจัยมักเกิดจากนักวิชาการหรือผู้วิจัยคิดเองทำเอง หรืออาจกล่าวว่ามีริเริ่มมาจากฝั่งผู้ผลิตเป็นหลัก
- ผู้กำหนดนโยบายผลักดันการวิจัย ขาดความเข้าใจในธรรมชาติของการวิจัย

► การวิจัยมีช่องว่างและแยกเป็นส่วน ๆ

- ขาดกลไกในการประสานงานวิจัยสู่เป้าหมายร่วม การกำหนดทิศทางการวิจัยและจัดลำดับความสำคัญไม่มีการนำสู่การปฏิบัติอย่างจริงจัง
- ความซ้ำซ้อนและการขาดความชัดเจนในบทบาทขององค์กรในระดับนโยบาย วิจัย ประสานงานและจัดการงานวิจัย การให้ทุนสนับสนุนการวิจัยและปฏิบัติการวิจัย

ระบบวิจัยสุขภาพในประเทศไทย

ความท้าทายและปัญหาที่สำคัญ

- ➡ การขาดความครอบคลุมในโครงสร้างของระบบกฎเกณฑ์ ข้อบังคับ ฎหมาย ตลอดจนเกณฑ์มาตรฐาน
  - ไม่สามารถขึ้นนำการปฏิบัติการวิจัยอย่างถูกต้อง มีจริยธรรมและจรรยาบรรณ
  - ไม่สามารถอนุรักษ์ความเป็นอิสระทางความคิดและความคิดสร้างสรรค์ไว้
- ➡ คุณภาพของผลงานวิจัยที่ไม่ดีเท่าที่ควร
  - การขาดกระบวนการกลั่นกรองคุณภาพ เวทีในการวิพากษ์แลกเปลี่ยนเรียนรู้ การทำงานเพื่อสร้างความเชี่ยวชาญในเชิงลึกที่มีความต่อเนื่อง
  - ปัญหาการขาดการให้ความสำคัญเรื่องจริยธรรม และจรรยาบรรณ
  - รูปแบบการวิจัยใหม่ โดยเฉพาะที่เชื่อมโยงกับการจัดการความรู้ เริ่มเข้ามามีบทบาทในการพัฒนามากขึ้น เราต้องการความรู้ เพื่อใช้ความรู้

คุณสมบัติเฉพาะของการวิจัย

- ความจำเป็นของเสรีภาพทางความคิดและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ต่อคุณภาพของงานวิจัย ในขณะที่ต้องมีการคิดและการปฏิบัติอย่างเป็นระบบ
- ความเสี่ยงที่สูงในกระบวนการผลิตงานวิจัยที่อาจได้ หรือไม่ได้ผลงานที่คาดหวัง
- ช่องว่างของเวลาระหว่างความรู้ที่ได้จากการวิจัย และรูปธรรมหรือคุณค่าจากกระบวนการใช้ความรู้จากการวิจัย
- การรักษาคุณธรรมและจริยธรรม ตลอดจนจรรยาบรรณของการวิจัย
- ความเชื่อมโยงและความเป็นสหสาขาวิทยาการของความรู้ รวมถึงความจำเป็นที่ต้องอาศัยปัจจัยสนับสนุนและความเกี่ยวเนื่องกับนโยบายระบบการดำเนินงาน องค์กรและการปฏิบัติ ในระยะยาว

ข้อเสนอรูปแบบและกลไกการจัดการ ของระบบวิจัยสุขภาพที่พึงประสงค์

- ระบบวิจัยสุขภาพที่พึงประสงค์

- ระบบที่มีทิศทาง ในขณะที่เปิดโอกาสให้มีความหลากหลายและเอื้อให้มีความคิดสร้างสรรค์ในการทำงาน สามารถตอบสนองต่อเป้าหมายทั้งในระยะสั้นและระยะยาว และสร้างฐานทางปัญญาเพื่อทำให้เกิดการพัฒนาาระบบสุขภาพของประเทศบนฐานของความรู้ได้อย่างต่อเนื่อง (ดัดแปลงจาก สมศักดิ์ ชุณหรัศมิ์ และคณะ 2546)

ข้อเสนอรูปแบบและกลไกการจัดการ ของระบบวิจัยสุขภาพที่พึงประสงค์

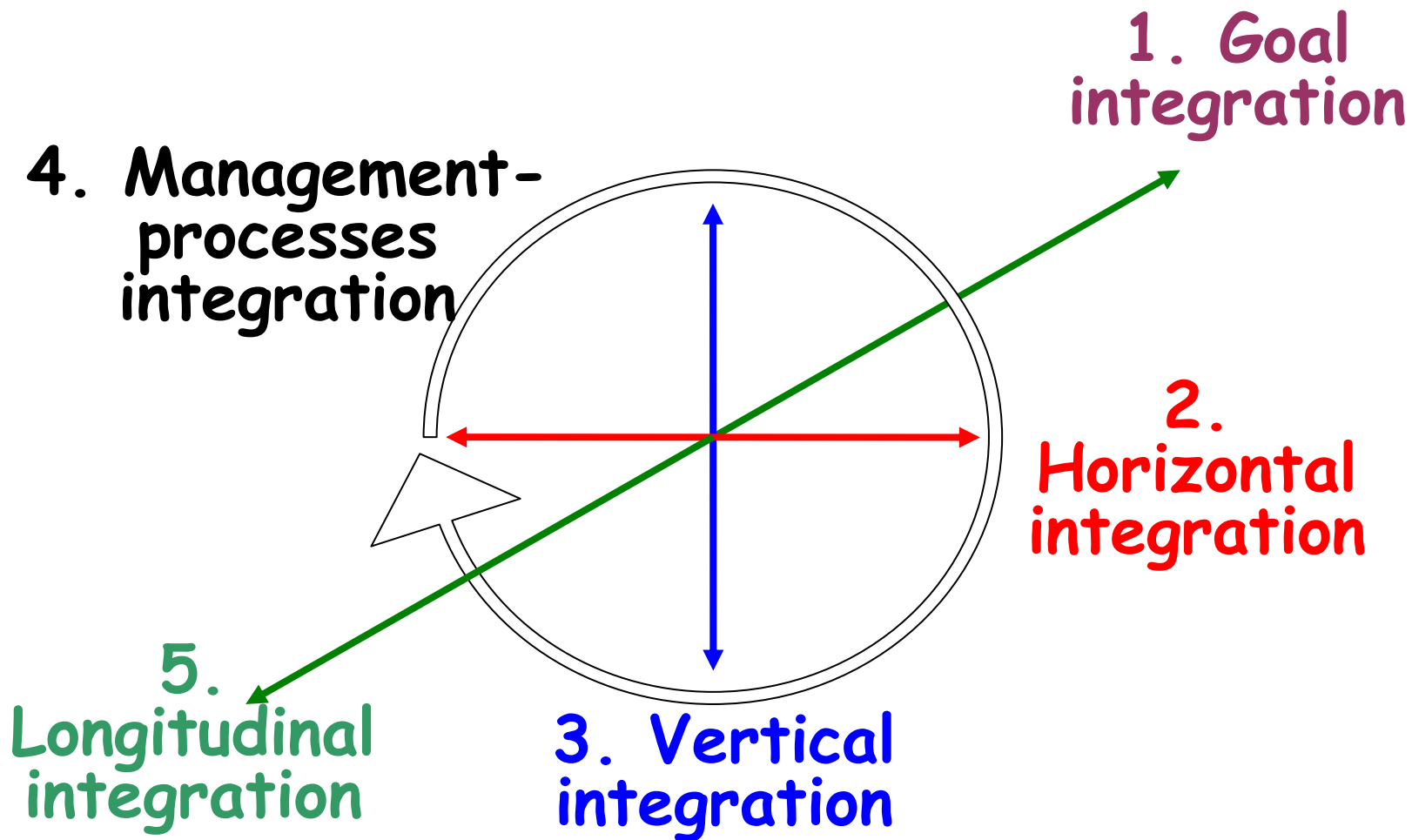
- **รูปแบบและกลไกการจัดการที่พึงประสงค์**
  - การจัดการให้เกิดทิศทางของการวิจัยที่ชัดเจน
  - ในขณะที่มีระบบติดตามและดักจับความคิดสร้างสรรค์เพื่อนวัตกรรม
  - เป็นระบบที่สร้างความมุ่งมั่นในทิศทางการดำเนินการ มีการจัดองค์กรที่เหมาะสมรองรับ
  - มีการบริหารทรัพยากรและโครงสร้างพื้นฐานที่เพียงพอ
  - มีการพัฒนาเพื่อสร้างศักยภาพ มีการกระตุ้นใจ
  - มีระบบที่เอื้อต่อการนำผลการวิจัยหรือความรู้ที่ได้ไปสู่การใช้ประโยชน์
  - มีธรรมาภิบาลในการจัดการ และมีการติดตามประเมินผลการจัดการระบบ เพื่อนำผลการประเมินมาพัฒนาระบบการจัดการต่อไป

ข้อเสนอรูปแบบและกลไกการจัดการ ของระบบวิจัยสุขภาพที่พึงประสงค์

- แนวทางในการกำหนดยุทธศาสตร์
ของการจัดการ
- ระบบเพื่อการจัดการระบบวิจัย
สุขภาพ
- กลไกเพื่อการจัดการที่พึงประสงค์

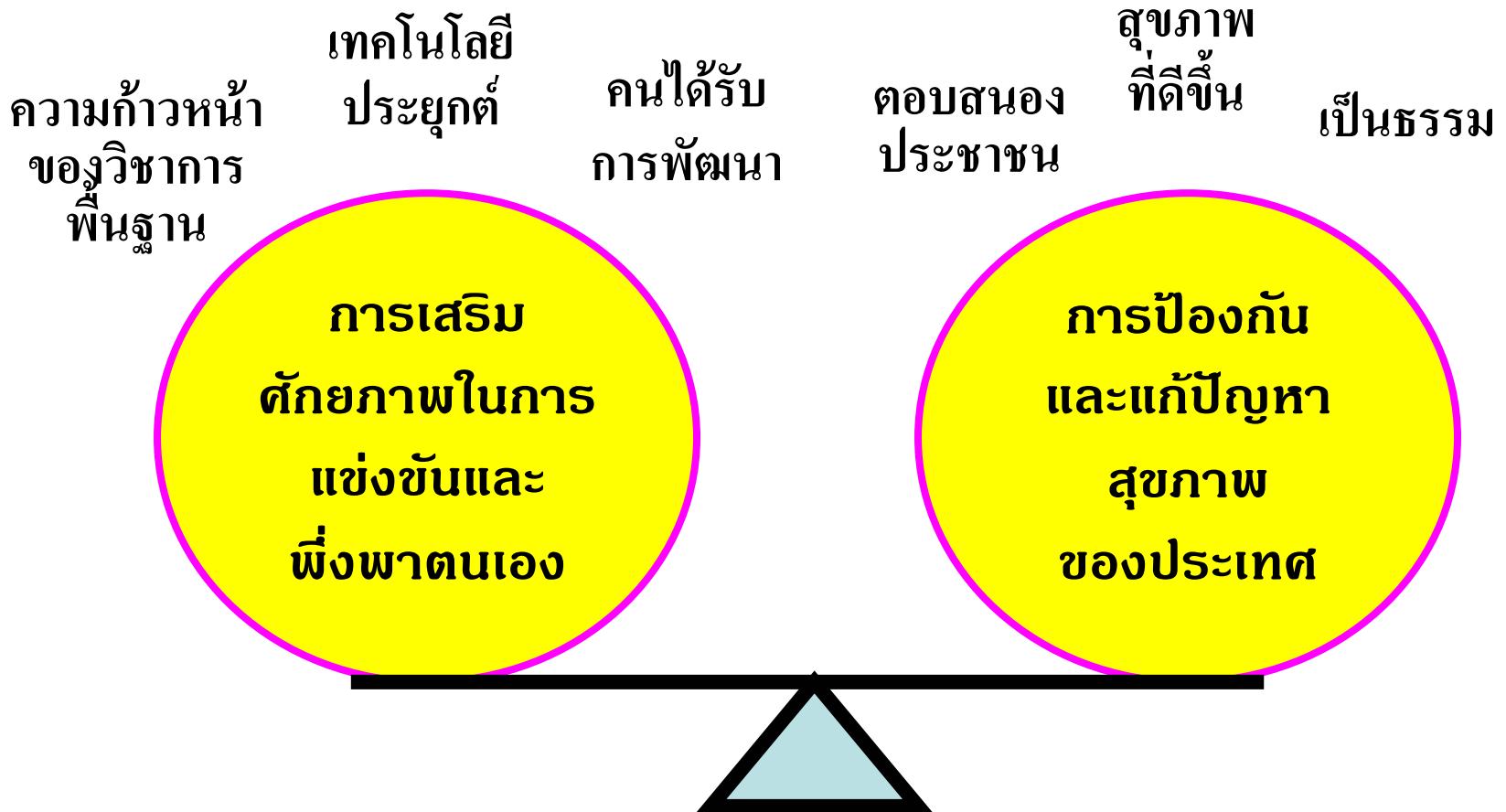
แนวทางกำหนดยุทธศาสตร์ ของการจัดการระบบวิจัยสุขภาพ

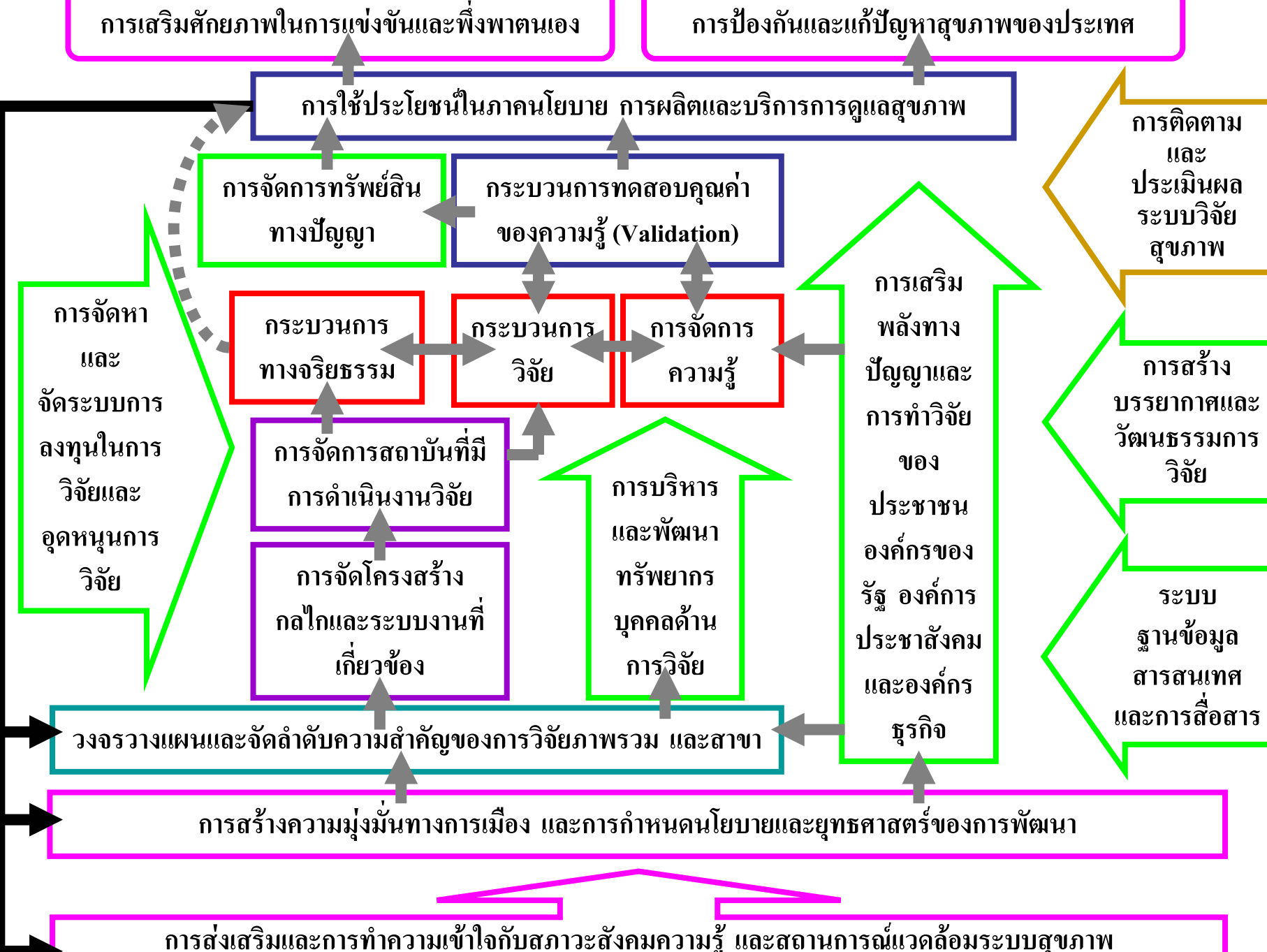

แนวคิดพื้นฐานของการจัดการประยุกต์เพื่อการจัดการระบบวิจัยสุขภาพ

เป้าหมายของการวิจัยสุขภาพ

กลไกหลักในระบบวิจัยสุขภาพ

- **หน่วยงานนโยบายการวิจัยภาพรวม**
- **หน่วยงานนโยบายการวิจัยระดับสาขา**
- **หน่วยจัดสรรทุนวิจัย และจัดการการวิจัย**
- **หน่วยปฏิบัติการวิจัย**
- **ชุมชนนักวิจัย**
- **หน่วยผลิตหรือผู้ใช้ผลงานวิจัย**
- **หน่วยประเมินผลการวิจัย**
- **กลไกอิทธิพล**

การจัดการระบบวิจัยสุขภาพ

การจัดการความต้องการการวิจัย (Demand management for research)

การประเมินผลและกำกับดูแล (Evaluation and control)

การประยุกต์และใช้ประโยชน์ (Application and utilization)

การอำนวยการการวิจัย
(Research program
directing)

การสร้างขีดความสามารถ
และการสนับสนุน
(Strengthening and support)

การจัดโครงสร้างและระบบงาน (Organization for research)

การวางแผนการวิจัย (Research planning)

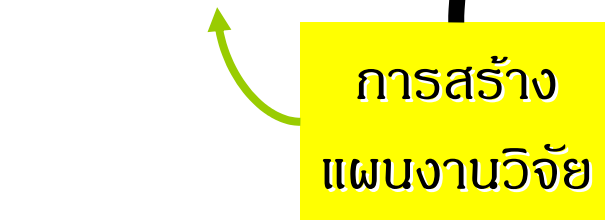

วงจรการวางแผนและจัดลำดับความสำคัญของการวิจัย

- ยุทธศาสตร์และนโยบายของการพัฒนาประเทศ
- สัมมาชาสุภาพแห่งชาติ

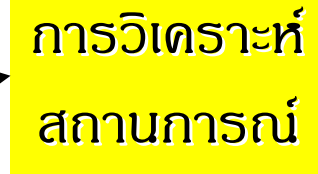
- ชุมชนนักวิจัย
- ประชาสังคม
- ชุมชนผู้ปฏิบัติงาน
- ฐานข้อมูลเชิงประจักษ์

- แผนพัฒนาบุคลากร
- แผนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน

แผนระยะสั้น

แผนระยะยาว

- ดักจับความคิด

- เกณฑ์พิจารณา
- ผู้มีส่วนร่วม

กลไก : หน่วยนโยบายวิจัยภาพรวมและระดับสาขา